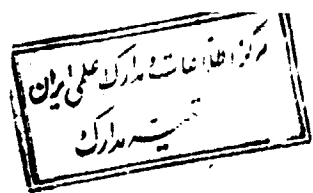

۳۱۵۵۹

۲۰ / ۱۱ / ۱۳۲۹

دانشگاه شهید بهشتی
دانشکده علوم اداری

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ دانشنامه کارشناسی ارشد
در رشته حسابداری

موضوع:

بررسی مبانی تحلیلی سیستم قیمت تمام شده صنعت برق در ایران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر صدرا میرمحمدی

9287

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر اکبر عالم تبریز

نگارنده:

جواد نظری

زمستان ۱۳۷۵

۳۱۵۴۹

مقدمه

مگام با تحولات عظیمی که در جهان و جامعه ما روی داده است و رسیدن به خودکفایی یکی از اولویت‌های این جامعه شناخته شده است. تحقق این هدف مستلزم مدیریت صحیح در سازمانها خصوصاً در شرکتهای تولیدی می‌باشد.

بهترین ابزار کار مدیریت برای انجام این عمل در اختیار داشتن اطلاعات مناسب و به موقع از وضعیت شرکت‌هاست که حسابداری بخصوص حسابداری قیمت تمام شده می‌تواند این وظیفه را بخوبی ایفا نموده و خدمات باارزشی در مراحل تصمیم‌گیری، اجرا و کنترل فراهم آورد. در شرکتهای دولتی که تولیدی می‌باشند قسمت اعظم دارائیهات تأسیسات، تجهیزات و اموال تشکیل می‌دهند که برای اهداف مبالغ هنگفتی از منابع مالی کشور به مصرف رسیده است، اما متناسب با این حجم سنگین سرمایه‌گذاری از خدماتی که حسابداری بخصوص حسابداری قیمت تمام شده می‌تواند جهت رسیدن به قیمت تمام شده، درست و مطلوب، طبقه‌بندی و کدگذاری تأسیسات، تجهیزات و اموال از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشند زیرا محاسبه قیمت تمام شده و استهلاك را میسر می‌سازد. بطوریکه اگر بهای تمام شده و استهلاك اینگونه دارائیهات بدرستی محاسبه نگردد صورتهای مالی (صورت سود و زیان، ترازنامه، صورت تغییرات در وضعیت مالی و گردش وجوه نقد) که در پایان هر دوره مالی تنظیم می‌گردند، نمی‌توانند وضعیت مالی شرکتهای تولیدی را آنچنانکه هست نشان دهند و قابل استفاده برای تصمیم‌گیری نخواهند بود. در حال حاضر نوشته مستقلی در مورد حسابداری قیمت تمام شده صنعت برق در ایران بخصوص تأسیسات، تجهیزات و اموال و طبقه‌بندی و کدگذاری آنها به زبان فارسی نیست.

همچنین سعی شده است که سیستم قیمت تمام شده تأسیسات، تجهیزات، اموال و ماشین‌آلات در صنعت برق ایران بررسی شود. ضمناً ایرادات آن ذکر و با توجه به فرضیه‌های ارائه شده پیشنهادات ارائه و این تحقیق نمایانگر کوششی باشد در این زمینه که امید است مورد استفاده واقع شود. هرگونه پیشنهاد و نظرات اصلاحی موجب تشکر و دلگرمی خواهد شد.

جواد نظری

تشکر و سپاس

حمد و ثنای بی‌پایان خدای را که خالق عالم است و بر همه چیز دانا و ستایش او را سزااست که اسرع الحاسبین است. با درود بر پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) و کیفه خود می‌دانم بخاطر رنجی که برای تحصیل اینجانب، مادر مهربانم متحمل گردیده قدردانی کنم و به روان پاک پدرم درود فرستاده و برای وی از خدای بزرگ طلب آموزش نمایم. همچنین از زحمات برادران، خواهران و همسر که در طول نگاشتن این تحقیق در تمام احوال همراهی داشته، تشکر و بعلت تحصیل چنانچه کوتاهی در انجام و کیفه بوده عذرخواهی می‌نمایم.

از اساتید ارجمند جناب آقای دکتر صدرا میرمحمدی استاد راهنما که با راهنمایی‌هایشان ما را در انجام هر چه بهتر تحقیق، یاری کرده، جناب آقای دکتر عالم تبریز، استاد مشاور که در تمام احوال در امر تحقیق یار و مددکار اینجانب بوده، جناب آقای دکتر ذری ریاست محترم دانشکده، جناب آقای قاسم‌زاده مدیرگروه حسابداری، جناب آقای دکتر اردبیلی و سایر اساتید دانشکده و همچنین کلیه خواهران و برادرانی که در شرکت توانیر به نحوی از انجا مساعدت فرموده‌اند قدردانی و تشکر می‌شود.

با تشکر

جواد نظری

تقديم به همه دانش پژوهان

فهرست

صفحه

عنوان

۱	فصل اول - کلیات
۲	تعریف موضوع
	هدف و علت انتخاب موضوع
۴	اهمیت موضوع از نظر محقق و از جنبه کاربردی
۵	فرضیات
۵	قلمرو تحقیق
۷	سوابق مربوط
۷	استفاده‌کنندگان از تحقیق
۸	روش جمع‌آوری اطلاعات برای موضوع تحقیق (روش تحقیق)
	فصل دوم:
۱۲	۲-۱- نقش حسابداری در واحدهای بزرگ تولیدی و تاریخچه صنعت برق در ایران
۱۳	نقش حسابداری در واحدهای بزرگ تولیدی
۱۴	حسابداری مالی
۱۶	حسابداری مدیریت
۱۷	تاریخچه صنعت برق
۱۹	آخرین وضعیت صنعت برق کشور
۱۹	تاریخچه بخش تولید و انتقال صنعت برق کشور (شرکت توانیر)

۲-۲- خلاصه روش حسابداری تأسیسات در شرکت توانیر..... ۲۴

تعاریف..... ۲۵

نحوه ارائه حسابهای تأسیسات و سایر حسابهای ذیربط در ترازنامه..... ۲۷

طبقه‌بندی تأسیسات..... ۳۱

تأسیسات تولید نیروی برق بوسیله بخار..... ۳۲

ثبت تأسیسات برق بر اساس قیمت تمام شده..... ۳۵

استهلاک..... ۴۵

۲-۳- طبقه‌بندی و محاسبه بهای تمام شده تأسیسات. تجهیزات

و اموال..... ۵۰

حسابداری و طبقه‌بندی تأسیسات..... ۵۱

تعاریف..... ۵۱

طبقه‌بندی تأسیسات..... ۵۸

گروه‌بندی تأسیسات..... ۶۰

گروه‌بندی تأسیسات نیروگاههای بخار..... ۶۱

مراحل تولید در نیروگاههای بخاری..... ۶۲

لیست پروسه‌های نیروگاه بخاری..... ۶۳

سیستم‌های نیروگاههای بخاری..... ۶۵

طبقه‌بندی تأسیسات نیروگاههای بخاری..... ۷۰

محاسبه بهای تمام شده..... ۷۷

محاسبه بهای تمام شده واحدهای اموال تأسیسات نیروگاههای بخار آب شرکت توانیر..... ۹۷

۲-۴- استهلاک تأسیسات تجهیزات و اموال

استهلاک..... ۱۰۴

تعریف استهلاک..... ۱۰۵

عمر مفید..... ۱۰۶

ارزش فرسوده (اسقاط)..... ۱۰۹

۱۰۹	روش محاسبه استهلاك
۱۱۱	روش استهلاك گروهی
۱۱۳	محاسبه استهلاك با استفاده از نرخ استهلاك مركب
۱۲۲	فصل سوم: جمع آوری اطلاعات
۱۲۳	كليياتی در مورد روش های تحقيق
۱۲۳	روش جمع آوری اطلاعات به منظور انجام تحقيق
۱۲۴	نحوه تنظيم و تهیه پرسشنامه و چگونگی ارتباط سوالات با موضوع تحقيق
۱۲۵	سوالات جمعیت شناختی
۱۲۶	نحوه تنظيم سوالات اصلی پرسشنامه و ارتباط آن با فرضیات موضوع تحقيق
۱۲۷	جامعه آماری مورد بررسی و ویژگیهای آن
۱۲۸	نحوه تعیین نمونه آماری و روش های استفاده شده در نمونه گیری
۱۲۹	نحوه تکمیل پرسشنامه
۱۳۰	مشكلات موجود در جمع آوری اطلاعات و تکمیل پرسشنامه
۱۳۲	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل آمار مربوط به جامعه مورد تحقيق و نتیجه گیری
۱۳۳	توصیف داده های جمعیت شناختی
۱۳۴	توصیف داده های مربوط به تحقيق - تست فرضیات
۱۳۵	فرضیه شماره ۱
۱۳۹	آزمون فرض نسبت فرضیه شماره یک
	آزمون مقایسه ای نسبت های تجمعی فرضیه شماره یک در مورد دو نمونه آماری مدیران و
۱۴۲	کارشناسان
۱۴۳	فرضیه شماره دو
۱۴۶	آزمون فرض نسبت فرضیه شماره دو
	آزمون مقایسه ای نسبت های تجمعی و فرضیه شماره دو در مورد دو نمونه آماری مدیران و
۱۴۹	کارشناسان

۱۵۱	فصل پنجم - پیشنهادات
۱۵۲	پیشنهادات در مورد موضوع تحقیق
۱۵۷	پیشنهادات در مورد شرکت توانیر
۱۵۹	پیشنهادات در مورد سیستم مالی و تهیه اطلاعات و گزارشات مالی در شرکت توانیر
۱۶۸	ضمائم
	نمونه سؤالات پرسشنامه
	فهرست منابع

فصل اول □

کلیات

تعریف موضوع

امروز ما در عصر سازمان زندگی می‌کنیم و اهمیت سازمان و سازماندهی جهت اداره بهتر امور مطرح می‌گردد که چنانچه سازمانها هماهنگ با وظایف و اهدافی که دارند که سازماندهی و بر اساس اصول علمی اداره شوند میزان کارایی آنها افزایش یافته و بخوبی در انجام وظایف محوله و نیل به هدف سازمان موفق خواهد بود. برعکس چنانچه سازماندهی هماهنگ با وظایف و اهداف سازمان تدوین نشده باشد عملیات را دچار اشکال نموده و مدیریت سازمان را مجبور می‌نماید که برای رفع مشکلات ناشی از سازماندهی نادرست وقت خود را صرف برطرف نمودن کاستی‌ها در این مورد نماید.

لذا بدینوسیله هر سازمان ایجاب می‌نماید که در ارتباط با قیمت تمام شده کالای تولیدی آن محاسباتی انجام گیرد تا بتواند در مورد کیفیت و چگونگی عملکرد بحث نماید و بدون بحث قیمت تمام شده مشکلاتی از هر نظر جهت مدیریت ایجاد می‌گردد. ضمناً قیمت تمام شده در تمام احوال جهت برنامه‌ریزی، کنترل، تصمیم‌گیری همراه مدیریت بوده و خواهد بود و برای رسیدن به برنامه‌ریزی و کنترل صحیح لازم است قیمت تمام شده درستی به مدیریت ارائه شود تا تصمیمات نهایی درست و به موقع انجام گیرد.

بنابراین برای اینکه قیمت تمام شده درستی بدست بدهیم لازم است معیار مورد قبولی وجود داشته باشد. قاعدتاً بررسی مذکور بایستی بر مبنای معیاری مورد قبول انجام گیرد که معیار مذکور از یک طرف استانداردهای حسابداری تدوین شده از طرف مراجع حرفه‌ای بین‌المللی و از طرف دیگر قابل استفاده بودن رویه‌های اعمال شده در ایران با توجه به اهداف استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی تهیه شده از طرف سازمان برق می‌باشد.

لذا موضوع این تحقیق تحت عنوان «بررسی مبانی تحلیلی سیستم حسابداری قیمت تمام

شده برق در ایران در بخش تأسیسات، تجهیزات و اموال، پیشنهاد گردیده است.

هدف و علت انتخاب موضوع

دارائیهای ثابت بخصوص تأسیسات، تجهیزات و اموال منابع عمده مالی هر واحد تولیدی را تشکیل می دهند. سهم هر یک از دارائیهای فوق نسبت به مجموع دارائیهای در واحدهای مختلف متفاوت است. در واحدهای تولیدی معمولاً نسبت تأسیسات، تجهیزات و اموال به مجموع کل دارائیهای از نسبت بسیار بالائی برخوردار است. زیرا طرحهای تأسیسات تولیدی سرمایه طلب بوده و حجم سنگینی از سرمایه گذارها برای تحصیل آنها مصرف می شود. همچنین تأسیسات تولیدی نقش ویژه ای را در تولید و اقتصاد ملی کشور دارا می باشند بهمین جهت تحقیق در مورد بررسی سیستم حسابداری قیمت تمام شده بخصوص بخش تأسیسات، تجهیزات، اموال مورد توجه قرار گرفت. با توجه به آگهی هائی که از طرف شرکت توانیر در سال ۱۳۷۳ در تابلوی اعلانات دانشکده علوم اداری نصب گردیده بود و در آن از دانشجویان دوره کارشناسی ارشد رشته حسابداری بررسی قیمت تمام شده برق در ایران بخصوص بخش تأسیسات، اموال و تجهیزات جهت تحقیق دعوت بعمل آمده بود جلب نظر نموده و با مطّعه و بررسی مشخص گردید که شرکت توانیر بیشترین رقم موجود عمرانی کشور را جذب می نماید و در این برهه از زمان بیشترین تأسیسات تولیدی در این شرکت احداث می گردد. بنابراین سیستم حسابداری قیمت تمام شده صنعت برق بخصوص بخش تأسیسات، تجهیزات و اموال بعنوان موضوع تحقیق مد نظر قرار گرفت که با استقبال معاونت محترم مالی شرکت توانیر برادر ارجمند جناب آقای دکتر میرمحمدی قرار گرفت و بعنوان استاد راهنما ترغیب نمودند که این تحقیق انجام گیرد.

اهمیت موضوع از نظر محقق و از جنبه کاربردی

با توجه به موضوع و سیستم قیمت تمام شده مناسب در رشد و توسعه و اداره مناسب هر سازمانی در کشور، وزارت نیرو و شرکت توانیر نیز بعنوان زیرمجموعه مهمی که مسئولیت خطیر تولید و انتقال نیروی برق را در سراسر کشور بعهده دارند و با جذب بیشترین رقمهای اعتبارات طرحهای عمرانی در سطح مملکت و طرحها و پروژههای عظیمی را که در دست بررسی و اقدام دارد و بر اساس برنامه اول توسعه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نقش عمده‌ای را در شکوفائی رشد و توسعه مملکت در دوران بازسازی خواهد داشت علاوه بر وظایف فعلی اجرائی اهداف عمده و جدید مهمی را بعهده شرکت توانیر و بخش تولید و انتقال این صنعت گذاشته و بصورتیکه در طول برنامه پنجساله نسبت به تأسیس ۸۰۰۰ مگاوات نیروگاه قدام و ۵۰۰۰ مگاوات آن نیز باید در پایان برنامه وارد مدار شود، لذا اجرا و به ثمر رسانیدن این اهداف علاوه بر مکانات و تکنولوژی و نیروی انسانی متخصص قالب و شکل مناسبی در ساختار سیستم قیمت تمام شده این صنعت نیز نیازمند می‌باشد که توانایی شکل دهی و اداره این صنعت را به منظور رسیدن به اهداف مهم و سرمایه‌گذریهای عظیم بعمل آمده را داشته باشند. لذا بررسی عمیق مسئله سیستم قیمت تمام شده علی‌الخصوص سیستم قیمت تمام شده فعلی شرکت توانیر و حرکت شتابان و سریع آن در جهت تفویض کامل اختیارات و تشکیل شرکتهای خصوصی که تاکنون مورد بررسی قرار نگرفته است که با بهره‌گیری از منابع تئوریک و آکادمیک و تجارب کارکنان صنعت برق بعنوان یک موضوع تحقیق مورد بررسی قرار خواهد گرفت تا ضمن مقایسه منابع تئوریک با تجارب و واقعیات موجود در امر سیستم قیمت تمام شده در صورت مکان با عنوان یک تحقیق کاربردی مورد استفاده صنعت برق کشور نیز قرار گیرد.

فرضیات

بر مبنای مطالعه مقدماتی و بررسیهای آماری و بر اساس تجارب شغلی و اطلاعات و مشاهدات قبلی در موضوع تحقیق و مشورتهایی که به کارکنان در وزارت نیرو و شرکت توانیر انجام شده بود و بررسی متغیرهای عمده موجود و ذی مدخل در موضوع تحقیق و براساس واقعیتهای موجود دو فقره فرضیه مطرح و در نهایت یک فرضیه اهم بر اساس فرضیات مذکور ارائه گردید و تعریف شده است.

۱- عدم وجود سیستم حسابداری مناسب جهت محاسبه قیمت تمام شده برق باعث شده است که مدیریت اطلاعات دقیقی از عملکرد خود نداشته باشد.

۲- عدم وجود تناسب و رابطه صحیح بین شرکتهای تابع توانیر باعث افزایش هزینه قیمت تمام شده آنها شده است.

- فرضیه اهمی که در پایان مطرح می‌کنیم بدین صورت می‌باشد که رویه‌های اعمال شده در رابطه با هزینه‌های تولید (قیمت تمام شده) بخصوص تأسیسات در ایران با روش‌های حسابداری پذیرفته شده حسابداری از طرف مجامع حرفه‌ای بین‌المللی مطابقت ندارد. که میزان و اثربخشی آن مورد مذاقه قرار خواهد گرفت.

قلمرو تحقیق

الف - چارچوب زمانی:

با توجه به گستردگی موضوع در مورد تحقیق و به منظور نیل به اهداف تحقیق، محدود زمانی که در تحقیق سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی بخصوص چهار و پنج سال اخیر که شاهد تحولات پی در پی در زمینه تغییرات ساختاری و سازمانی بخصوص قسمت مالی قیمت تمام شده در وزارت نیرو و علی‌الخصوص در بخش تولید و انتقال آن (شرکت توانیر) بوده‌ایم انتخاب

شده است و با توجه به ملموس بودن زمان تحقیق و در دسترس بودن بهتر اطلاعات و شدت تغییرات بعمل آمده و قابل ارائه و استفاده بودن نتیجه تحقیق بتوان به نتیجه مطلوبتری نایل شد.

ب - چارچوب مکانی:

موضوع تحقیق در مورد بررسی تحلیلی سیستم قیمت تمام شده صنعت برق بخصوص بخش تأسیسات تجهیزات، اموال در بخش تولید و انتقال برق کشور یعنی در محدوده شرکت توانیر که عمدتاً عهده‌دار وظیفه خطیر مذکور می‌باشد صورت خواهد پذیرفت و با توجه به گستردگی واحدهای تابعه و نیروگاههای شرکت و گستردگی جغرافیائی فعالیتهای شرکت در سرتاسر کشور و عدم امکان بررسی دقیق اثرات تغییرات سازمانی بعمل آمده در هر یک از واحدهای شرکت، تحقیق و براساس روشهای تحقیق عنوان شده است در این طرح و بر اساس اهمیت واحدهای تابعه و مناطق مختلف جغرافیائی چندین واحد عمده از شرکت مذکور که به طور کلی موضوع تحقیق و نتیجه آن را تا حد بالائی منعکس می‌سازد انتخاب و موضوع تحقیق در آنها بررسی شده است.

ج - چارچوب موضوعی:

نظر به گستردگی و وسعت حوزه و فضای موضوع تحقیق و عوامل پیرامونهای متعددی که در موضوع مذکور دخل و تصرف می‌تواند داشته باشند و با توجه به وقت ندرک و امکانات محدود و بضاعت علمی اینجانب، بررسی همه ابعاد و اثرات موضوع تحقیق در بخش تولید و انتقال برق کشور میسر نبوده است لذا اثبات موضوع تحقیق از بعد چگونگی بررسی تحلیلی سیستم قیمت تمام شده بخصوص تأسیسات، تجهیزات، اموال در بخش تولید و انتقال در نظر گرفته شده و مورد بررسی و مذاقه واقع گردید تا بتوان انشا... تا اندازه‌ای حق مطلب را ادا نمود.